

crvene zavese

dobrivoje stanojević

Otkako je Dedal razbio naočari u jednom slučajnom sudaru sa matorim momkom Blumfildom, sve mu je, kako se već dešavalo i ranije kad bi mu ispalo staklo ili se samo zamaglilo usled naglog prelaska iz hladnog u toplu prostoriju, kad bi mu neko duvao dim u lice, na šta je redovno žučno reagovao, ili ostajao posve smiren, zavisno od neke njemu neobajsnjive hemijske reakcije koja se, osećao je, velikom brzinom odigravala u njegovoj sivoj moždanoj masi, sve mu je izgledalo nejasno poput limunova na žutom tepihu i mutno kao što su mutne maglovite hladne istočnjačke večeri i ruke prolaznika često zabavljene grudvanjem snegom, zaplašene od pomisli na mogućnost nailaska čuvaoca reda i discipline. Sve nedoslednosti u priči o Dedalu i naočarima pristiću najpre otuda što su oko dvanaest sati neki gosti njegove rođendanske sedeljke već ustali klanjajući se, pružajući ruke jedan drugom, govoreći kako je bilo veoma lepo, pa su zatim kroz velika vrata otišli u predsoblje da obuku svoje iznošene ali kao nove kapute. Dedal je stajao usred sobe i žustro se klanjao, dok mu se široka košulja borala na izveštačen način. U momentu kad se naklonio matorom momku Blumfildu, Blumfild je, polupijan, u stadijumu balansiranja vremenog kancelarijskog stočića na tri nožice, mislio da ovaj hoće da ga poljubi, naglo se savio, udarile su naočari o naočari i dok stakla matorog momka ostadoše netaknuta, čak nisu pala ni na pod, Dedalova pomagala završise u krhotinama.

A, zapravo, ta naprava mu se nije dopadala iako nije mogao bez nje. I dok je dotična sprava bila u upotrebljivom stanju često je pružala iskričljivu, kako se njemu činilo, sliku, mada je Dedalu sa njom bilo kudikamo lakše da podnese prenaseljenost čovečanstva koja mu je smetala do te mere da je često imao napade glavobolje. Kad god bi pogledao kroz stakalce naočara onaj koga bi ugledao imao bi dlakavo lice tako grozno u poređenju sa glatkom površinom očiju. Dedalu nije bilo jasno kuda su se izgubili svi ti ljudi, njihovi raniji obrisi i poznate kretnje.

Na prostranim maglovitim poljima sve je vrvelo od dečje vike, ali je Dedal sitne prilike samo nazirao. Postoje li one zaista ili ih on samo naslućuje kao unutrašnje glasove i senke minulih slika. Slušajući ih premeštao se s noge na nogu, držeći se po strani, strahujući da ga ne udari lopta koja bi se iznenada pojavila u njegovom vidnom polju od dva-tri metra. Ne bi uspeo tako brzo da se privikne na njenu zastrašujuću brzinu, jer magloviti obris vidika mu je prikazivao varljivu veličinu predmeta. Držao se zato radije po strani i srkao neku od tri obavezne jutarnje čašice lozovače, preleto neopokojno pogledom po nestvarnim kolačima sa susjednog kafanskog stola ne razumevajući se previše u svrhu jutarnjeg okršaja sa slatkišima, iako je pretpostavljao da bi im ukus mogao biti prijatan. Što se više naprezao da gleda i prepoznaje, sve mu se više činilo da živi u nekom drugačijem svetu sa pretpostavkama druge stvarnosti koju je moguće uočiti tek kada se izgubi vid ili se pomuti njegova oštrina.

Dedal je bio ružan čovek u značenju koje tom izrazu pridaju nedoučene šetačice ispred noćnih barova ili provincijske prodavačice sladoleda sa dosta vremena za ogovaranje. Bez naočara su mu se oči neprestano suzile i činilo se kao da neprekidno plače. To mu je zadavalo dodatne brige jer još ne beše oženjen, a čeznuo je poput svih nesigurnih ljudi, da nađe neko bezbedno utočište u obliku široke suknje. Njen izgled i nije bio najvažniji. I on ako ne bi mogao dobro da je osmatra i da se nasladije njome. Postojala je samo ta činjenica da bi mu drugi zavideli ako bi ona bila takva da skrene njihovu pažnju. Za tim, ipak, nije previše čeznuo jer se davno navikao da zavist drugih obavezuje na borbu. On za to, i inače, a pogotovu sada nije bio spreman. Imao je samo nekoliko avantura u životu, ako se ono što je doživio može nazvati tim imenom. Jednom mu je prišla neka poznanica i, pomalo rasejano se osmehujući, rekla drhtavim glasom: »Izvinite što vam prilazim. Ali dosad sam sedela sa mojim verenikom u jednoj od sporednih soba hotela. Od deset i po. To nije tako kratko vreme. Oprostite što vam to govorim. Mi se jedva i poznamo. Sreli smo se samo nekoliko puta na stepenicama, kazali jedno drugom nekoliko učitivih reči, a ja vam sada prilazim sa željom da makar na trenutak budem sa vama. Morate mi, molim vas, oprostiti, ne mogu da se uzdržim od uzbuđenja, ne znam šta ću. Vi ste moj jedini poznanik od poverenja u ovom hotelu.«

Dedal nije umeo ništa određeno da kaže. Samo je nemo pošao za njenim porumenelim licem, tužno pogledao u komade kolača koji su i dalje nestajali sa susjednog stola. Ukus lozovače u ustima mu je neobično prijao i ulazeći u sobu u kojoj nije bilo nikoga rekao je ne verujući da se sve to baš njemu događa: »Meni je drago što vam se činim vrednim poverenja i srećan sam što ste mi to ispričali. Pa i vi sami – da niste toliko pometeni – osetili biste koliko je neprikladno pričati sa čovekom koji sedi sam i pije rakiiju.«

Ušao je u četvrtu deceniju života. Jednom se desilo da mu je slučajna ljubavnica u zanosu, njemu se činilo glumljenom, razbila naočari. Ispalo je tako smešno, bar njoj, da je posle toga kradom krivila usne suzdržavajući se da se ne smeje. Kasnije je prepoznao kod svojih poznanika aluzije na taj događaj. To mu je govorilo da njegova partnerka nije bila od onih koje umeju da čuvaju tajnu. I još gore. Nije se stidela da o tome govorka zajedničkim poznanicima. – Raspuštenost, raspuštenost – upozoravao je uz nesvesne tikove samoga sebe mrmljajući u bradu, sedajući u hotelsku fotelju, nesigurno zavaljujući ruke. Pronašao je valjani razlog da i nju izbriše sa spiska mogućih saputnica.

Neizvesnost ga je neprestano mučila. Bila je prilično slična onoj iz vremena kada je tek počinjao da nosi naočari. Dok se upirao o šiljate laktove, prizori koji su se pojavljivali kad bi stavio naočari i slika koja se ukazivala kad bi ih skinuo, nisu se ni izdaleka podudarale. Priznavao je sebi da mu je nekako udobnije u svetu magle u kome je bio bez naočara nego u jasnom i oštrom svetu viđenom kroz specijalna stakla. Umesto svetlo, nebo mu je bez naočara izgledalo kao uvek spremno za kišu. A ona nikako da padne. Bilo je to, objasnio je sebi, retko uživanje. Oblačno a toplo. Kad bi, pipajući po sobi, uključio svetlo, javili bi se prozračni pramičci magle...

Jednom je, umesto na čiviluk, svoj šešir zakačio o prozorsku kvaku. Šešir je, njišući se, usled promaje, pao na ulicu na krov cvečarske radnje. Dedal je bio stid sitne pegave prodavačice koju je, s vremena na vreme, kradom zagledao. S mukom se oprostio od šešira i rešio da nosi neke starije modele dok ne nabavi drugi. Svrativši, posle izvesnog vremena, u cvečaru da nabavi par kaktusa za svoju terasu, kradom je pogledavao crno prozirno mutno-staklasto parče krova od armiranog stakla na mestu na kome je stajao šešir. Prodavačica je primetila njegov pogled i objasnila da šešir tu stoji od pre izvesnog vremena, da se vlasnik ne javlja i da je sve to zabavljala jer predmet nikako da sklizne a stalno se po malo pomera. Oluci mu ne daju da ispadne. Počela je po položaju šešira da ocenjuje kakav će dan biti, kakva prodaja, pa čak je i svoje raspoloženje upravljala prema njemu. Služila se njime kao pouzdanim horoskopom. A onda je pitala i pitala Dedala da li ujutro u dolini rijeka i kotlina vidi ponegdje, ponekad, prolazno-prelazno-prozirnu maglu, jer da bi trebalo vidjeti pošto je nad većim dijelom zemlje prolazno ojačano polje povišenog tlaka, i oseća li da je cijelo prije podne bio suh vazduh s prolaznom naoblakom iako se do kraja dana očekivalo delimičan uticaj novog poremećaja sa Zapadne Evrope, pričala i pričala, kako je radila najpre kao vecejka, a potom kao kafe-kuvarica u metereološkom zavodu bio se gotovo zaljubio u nju i u njene slatkorečive prognoze koje su ga podsećale na nikada dosegnute a tako, u mladosti, priželjkivane medije, radio, televiziju, voleo je i voleo da čuje njen glas kome nije smetalo njegovo gubljenje vida kako ga mazno upozorava da je delimično sunčano, kako se očekuje prolazno naoblachenje sa mjestimičnom kišom i grmljavinom, oseća li slab jugo, djelomična razvedranja, maglovita jutra, sunčano vrijeme, porast dnevne temperature zraka, kratkotrajne pljuskove sa grmljavinom, postepena naoblachenja, slab i umjeren vjetar, a zatim kiša, kiša i grmljavina kako sve to utiče na njegov vid... Naučio je napamet sve te fraze i to ga je toliko obuzimalo da je gotovo zažalio za svojim nekadašnjim akcijama koje bi mu, da je imao ovo znanje, možda donele izvesnu slavu a možda se i sasvim obistinile.

Dedalu je stalno bila u misli slika o vlastitoj nesposobnosti da sinhronizuje dve različite slike još iz vremena dok je imao naočari. Predmete je video čas bliže čas dalje u zavisnosti od toga ih da gleda kroz, ispod ili iznad naočara. Saplitao se često o stepenice videći ih tik ispred samoga nosa i pokušavajući da naglo izbegne saplitanje, čas ih je video na većoj udaljenosti od stvarne i išao je nemarnije sve dok se ne bi sapleo iznenađen neočekivanom preprekom. Retko je uspevao da realno proceni udaljenost. Čeznuo je da svet gleda kroz džinovske nepolomljive naočari. Voleo bi da sažaljeva one koji to ne bi mogli.

Sedi tako i zuri u dve nepostojeće kuglice koje su nekada činile naočari i boji se da bilo šta zagriže jer nije siguran u pravi izgled i poreklo. Sve to izgleda i smešniji nego što se Dedalu čini i u svakom slučaju dovoljno da izazove onaj unutrašnji grč koji najavljuje smeh, ali ga i obuzdava istovremeno.

Ni dok je dobro video Dedal se nije mnogo smejao. Smetao mu je i tuđi smeh. Hotelski stolnjaci su mu se činili mokri, izgužvani neobičnih boja. Naš junak je mislio najčešće o tome kako ga sada, bez naočara, bole oči. A mogu li one zaista da bole? To je kao sa srcem. Doktori kažu da ono ne može da boli, osim u najnovijim istraživanjima, njih će uskoro zameniti neka druga, poslednja reč nauke, kojom će se tvrditi da srce ipak ne može da boli, iako dobro znamo da srce može da zaboli ne samo u nepovoljnim klimatskim uslovima već i samo ako u roditeljskoj brizi ili nemarnosti, u prevelikoj ljubavi ili lenjosti, ne uradimo domaći zadatak samozadovoljnom oblom potomku koji razmaženo ispira oči posle toga.

Dedal često, zagledan u nepravilne mrlje na hotelskom podu, razmišlja, sasvim ozbiljno o tome šta ga sprečava da dignu ruke na sebe ili na nekog od te smešnije bagre. To što nije imao snage rešio je da sebi ubuduće objašnjava kao nerazumni prohtev nepoznatog i dosadnog hemijskog procesa.

Priča o Dedalovim naočarima se može komotno ispričati obrnutim redom. On je najpre imao ili nije imao naočari, kako su je već ispričali uzgajivači rasnih svinja sa pomenim instiktima, u časovima dokolice, ali bi se sve svelo na isto. On je sebe razumeo kao prirodno upravljano oscilaciju izvesne količine materije i šta se tu može i šta tu ima više da boli ili ne boli da se smeje ili ne smeje kad se zna, dok se oseća hladni noćni miris kapele u blizini, da izvesna društva imaju bogatstvo ali im treba duhovni pobožni miris ispravnosti i poštenje starih seljaka koji na nedeljnoj misi kleče straga u kapelici vonjajući na čist vazduh i prljavu kišu pesak i plesniva variva od kojih im i nije previše muka u stegnutim stomacima što isuviše bazde na svoje vlasnike koji dišu jedni drugima u potiljak obećavajući ono što nemaju zaklinjanjem u ono što već imaju. Nekima su kolibe male, nekima velike, ali, svedjedno, sve su kolibe napravljene tako da se teško podnosi miris lojanica i izlučevina. Njihove žene i dalje drže decu u naručju kako se to običavalo i pre postojanja koliba. Bilo bi ružno ponovo mačar jednu noć spavati u onim kolibama sa mirisom izgorelih panjeva, misli Dedal pipajući mračnim putem između stabala dok se vraća mestu koje mu se činilo nepoznatim iako ga je toliko puta već zamišljao. Plašio se da bi u takvom mraku mogao promašiti puteve koji su se neumorno granali. Pri pomisli na taj strah, nasloni se na stablo umrljano prljavim nanosima vetra i oseti po prvi put strah od vlastite nesigurnosti. To mu otvori oči, ali što ih je više otvarao sve više su se maglile i suzile tako da je jedino setio kako bi mu bilo lakše da drhtavim prstima dopre do dubine nezaračene zemlje i skloni se, makar privremeno, jer još nikome ne duguje ništa, ništa nije stvorio da bi bio obavezan da nadzire svoju tvorevinu. Izu čarape, svučie košulju pri čemu jedno dugme otpade usled nespretnog otkopčavanja drhtavim prstima – krajnjim naporom se savi i strpa ga u mali džep košulje – nasloni se na drvo, pokuša da se priseti neke molitve, nekog stiha čijim ponavljanjem bi stekao samopouzdanje pripadnosti svetu koji napušta, ali ne uspe, prešta da misli na plin koji možda nije zavrnuo, na vrata koja nije zaključao, na svetiljku koju nije isključio, za trenutak ga obasja slika velikog požara koji bi mogao da izazove i ta moguća sramota ga nagoni da nešto zivahnije uvuče noge u mokri čaršav trave nazirajući u daljini lelujanje crvenih zavesa kako se, ne mareći za njegovu malaksalost, približavaju nošene skrivenim vetrom opkoljavajući ga sa svih strana.